

Použitá literatura

Odkazy jsou řazeny tematicky, vždy se vztahují k příslušné pasáži číselně označené v textu této publikace a připomenuty v odkazech pod čarou. Uvedené zdroje zdaleka nejsou kompletní, jsou jen výběrové a příkladmo s ohledem na snadnou dostupnost pro běžného čtenáře. Další práce lze dohledat např. v popiscích k v obrazové příloze a především v další hojně odborné literatuře a na internetu. Formální úprava bibliografických údajů je vědomě nejednotná – je uváděna většinou ve stejném tvaru jako v původní tiráži daného díla.

1. Rozsahem, obsahem i faktografií jsou si z hlediska otázky učení se ruštině a česko-ruských vztahů všechny níže uvedené Huňáčkovy práce podobné:
Několik poznámek o prvním příspěvku A. J. Puchmajera k poznání ruského jazyka v Čechách, in: Bulletin Vysoké školy ruského jazyka a literatury, 1959, s. 105–128;
První rusisté, Ruský jazyk 3, 1966–67, s. 123–131;
Stručný nástin česko-ruských styků do XIX. století, Praha matka měst, 1954;
Slovanská Sázava a česko-uhersko-ruské vztahy v XI. století, Bulletin ÚRJL, 1970;
Kláster na Slovanech a počátky východoslovanských studií u nás, Z tradic slovanské kultury u nás, 1970;
K počátkům české rusistiky, Práce z dějin slavistiky č. X, 1985;
K dědictví Komenského v Rusku, Pocta Univerzity Karlovy J. A. Komenskému, 1992;
Odkaz Komenského dnešnímu krajanskému hnutí, Studia Comeniana et historica, 1992;
K počátkům české rusistiky, příspěvek věnovaný sborníku Práce z dějin slavistiky č. X, 1985;
Východoslovanské křesťanství a starší tradice, in: sborník Studie k dějinám a kultuře východních Slovanů č. XX, 1992;
Východokřesťanská ortodoxie a heterodoxie, in: Zpravodaj české koordinační rady SPNV č. 9/10, 2000;
dvě kapitoly ve skriptech SSSR – země a kultura (СССР – страна и культура), první vydání z roku 1982, poslední 1989;
Republika naša, 1969;

- Původ zeměpisných jmen (spolu s Ivanem Luttererem a Lubošem Kropáčkem), 1976;
 Sázava – Památník staroslověnské kultury v Čechách, spolu s Květou Reichertovou a Vlastou Dvořákovou, 1988;
 Metodika tematické činnosti průvodce, 1983;
 Srovnávací minimum vztahů SSSR – ČSSR pro průvodce, 1977;
 Paleoslavica a slavica středního Povltaví, samizdat, nedatováno (polovina sedmdesátých let).
2. В нем великолепие испанского, живость французского, крепость немецкого, нежность итальянского, сверх того богатство и сильную в изображениях краткость греческого и латинского языка. (М. В. Ломоносов); Русский язык – один из богатейших языков в мире, в этом нет никакого сомнения. (В. Белинский); Русский язык – язык созданный для поэзии, он необычайно богат и примечателен главным образом тонкостью оттенков. (П. Мериме); Русский язык должен стать мировым языком. Настанет время /и оно не за горами/, русский язык начнут изучать по всем меридианам земного шара. (А. Н. Толстой); Да будь я и негром преклонных годов, и то, без унынья и лени, я русский бы выучил только за то, что им разговаривал Ленин. (В. Маяковский). Překlad M. O.
 4. Podrobněji např. <https://dvojka.rozhlas.cz/113-schuzka-pribe-h-oldricha-cecha-z-portu-naonis-7939890> (získáno 9. 4. 2021) nebo
 Peter Kršák a kolektiv autorů, Dějiny sebevědomí – Diplomaté bez pasu, Rodinné stříbro a Zlatý poklad, díl I., 2021, s. 32–33.
 13. Podrobněji např. Olaf Jansen, Český podíl na církevněslovanské kultuře, in: Co daly naše země Evropě a lidstvu. Od slovanských věrozvěstů k národnímu obrození, díl I., 1998, s. 22–45.
 15. Klapka, Autorem nejstarší známé hymny světa je Čech, in: <https://asociacerusistu.cz/?p=3523> (získáno 25. 1. 2022).
 16. Pokračovatelé Kosmovi, 1974, s. 51.
 17. Např. https://ru.wikipedia.org/wiki/Список_жён_русских_великих_князей#Жёны_Киевских_великих_князей (získáno 5. 5. 2021).
 19. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/karel-gott-karel-iv-akademie-ved-nejvetsi-cech.A191129_090337_domaci_knn (získáno 2. 3. 2021).
 20. Text literární památky z ruského originálu Povest' o Vasilii Zlato-

- vlasom, koroleviče Češskoj zemi, vydaný v Petrohradě v r. 1882, přeložila a studii napsala Světlá Mathauserová, nakladatelství Vyšehrad 1982, str. 7.
22. Zbraslavská kronika. Chronicon Aulae regiae, Vydání II., opravené, Nakladatelství Svoboda, Praha 1976, s. 108.
 23. Citováno dle E. Bronč, Remešské evangelium a pražské Emauzy, in: Se znamením kříže, 1967, s. 137–138.
 24. Citováno dle http://www.orthodoxia.cz/hus_hp.htm (získáno 4. 4. 2021)
 28. Dosud nejpodrobnějším zdrojem k tématu díla Františka Skoriny vč. reprintu a překladu do běloruštiny textu Bible ruské a vlastního Skorinova úvodu, obsáhlého odborného komentáře a encyklopedického hesláře je: Францыск Скарына і яго час : Энцыклопедычны даведнік, Беларуская свецкая энцыклапедыя імя Петруся Броўкі vydaná v Minsku 1988.
 29. Citováno dle autentických rukopisných výpisků Václava Huňáčka asi ze sedmdesátých až osmdesátých let 20. stol. (archiv autora).
 31. Podrobněji např. v článku Bruno, Vianey, Le premier récit d'un Français en Russie. Le voyage de Jean Sauvage en Moscovie en 1586, in: La Revue russe, 2013, č. 40, s. 9–20.
 32. Viz též např. Helmut Glück und Yvonne Pörzgen, Deutschlerinnen in Russland und in den baltischen Ländern vom 17 Jahrhundert bis 1941, Eine teilkommentierte Bibliographie, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2009, s. XI – in: [https://books.google.cz/books?id=9YhUbejXXoEC&pg=PR11&lp-g=PR11&dq=Richard+James+ DICTIONARIOLUM+RUSSICO-ANGLICUM+1618&source=bl&ots=JAAsouY7yZ&sig=AC-fU3U3ZSf=-YMN85qGXxAROCrf9bcw2Srg&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwiD2c2_kZDvAhXil4sKHZopDxoQ6AEw-C3oECA4QAw#v=onepage&q=Richard%20James%20DICTIONARIOLUM%20RUSSICO-ANGLICUM%201618&f=false](https://books.google.cz/books?id=9YhUbejXXoEC&pg=PR11&lp-g=PR11&dq=Richard+James+DICTIONARIOLUM+RUSSICO-ANGLICUM+1618&source=bl&ots=JAAsouY7yZ&sig=AC-fU3U3ZSf=-YMN85qGXxAROCrf9bcw2Srg&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwiD2c2_kZDvAhXil4sKHZopDxoQ6AEw-C3oECA4QAw#v=onepage&q=Richard%20James%20DICTIONARIOLUM%20RUSSICO-ANGLICUM%201618&f=false) (získáno 2. 3. 2021).
 33. O tom podrobněji např. in <http://www.papercraftsquare.com/animal-paper-model-mammoth-free-template-download.html> (získáno 2. 3. 2021).
 34. Podrobněji in: Dana Ferenčáková, Jan Rokyta u Ivana Hrozného, Proudy. Středoevropský časopis pro vědu a literaturu, Brno, 2014. Uveřejněno na <https://www.phil.muni.cz/journal/proudy>

- dy/filologie/studie/2014/ 1/Ferencakova_Jan_Rokyta_u_Ivana_Hrozneho.php (získáno 3. 3. 2021).
- Světla Mathauserová, Poselství carských a císařských kurýrů (Řezno – Praha – Vídeň – Moskva – 17. století), Praha 2000.
36. Podrobněji viz Matouš Benešovský zvaný Philonomus: Grammatika Bohemica / Gramatika česká. Knížka slov českých vyložených, Edice jazykově-reflektivních prací Matouše Benešovského, editor Ondřej Koupil, nakladatelství KLP – Koniasch Latin Press, Edice Grammaticae Bohemicae, 2003.
38. Podrobněji např. David A. Frick, Meletij Smotrycij, Harvard Series in Ukrainian Studies by David Frick (1995-06-30) Mass Market Paperback – January 1, 1845, ASIN: B01FEOKMZY.
39. Podrobněji viz např. Lubomír Ďurovič, Anders Sjöberg, Древнейший источник парадигматики современного русского литературного языка, Russian Linguistics 1987, č. 11, s. 255–278.
40. Viz též Первые печатные издания на русском языке в Швеции (Катехизис Лютера и „Alfabetum Rutenorum”), in <https://old-rus.livejournal.com/479181.html> (získáno 7. 3. 2021).
42. Viz např. E. F. K. Koerner, Western Histories of Linguistic Thought: An annotated chronological bibliography, 1822–1976, Studies in the History of the Language Sciences, vol. 11, John Benjamins Publishing Company 1978, s. 91.
43. <https://www.prilib.ru/item/734453> (získáno 30. 4. 2021).
44. O něm též např. Viktor Šlajchrt, Jezuita objevuje Moskvu, in Respekt č. 23/2008.
45. Status modernus Magnae Rossiae. Komentovaný překlad do češtiny vydalo nakladatelství Refugium Velehrad–Roma roku 2008.
46. Podrobněji viz Anton Florovskij, Ruská mluvnice českého jesuity z r. 1690, in Slovo a slovesnost, ročník 4 (1938), č. 4, s. 239–245.
47. Např. https://www.amazon.in/Books-Heinrich-Wilhelm-Ludolf/s?rh=n%3A976389031%-2Cp_27%3AHeinrich+Wilhelm+Ludolf (získáno 8. 3. 2021).
49. Podrobněji viz Huňáček, Václav, K dědictví Komenského v Rusku, in: sborník Pocta Univerzity Karlovy J. A. Komenskému. 1991, s. 348–356. (pojednává mj. i o vlivu Komenského na vý-

chodoevropské vzdělance – absolventy moskevské Slovansko-řecko-latinské akademie (Theofil Krolik, M. V. Lomonosov), o jazykových učebnicích Komenského v Rusku a o misii ochrannovské Jednoty bratrské v Sareptě a jejích dějinách.

50. Např. Карион Истомир, Букварь, 2014.
51. Viz např. Kdo byl kdo. Proslulí návštěvníci, sestavil kolektiv autorů pod vedením Jaroslava Richtera, 2001, s. 386–387.
52. <https://digital.slub-dresden.de/werkansicht/dlf/80073/1> (získáno 18. 2. 2024).
53. Další informace např. viz Tom M. S. Priestly, The History of Linguistics in Russia, *Historiographia Linguistica*, Volume 4, Issue 1, Jan 1977, s. 69–88.
54. Paul Jacob Marperger, *Moscowitischer Kauffmann*, Lubeck, 1705. Ke studiu v digitální podobě např. <https://books.google.cz/books?id=B2k7AAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> (získáno 2. 3. 2021).
57. <http://www.russkije.lv/ru/lib/read/russian-school-in-riga.html> (získáno 10. 3. 2021).
59. Брагина Н. В., Этапы изучения русского языка как иностранного в Великобритании, in: *Journal of Language and Education*, 4/2010, s. 153.
63. Více na <https://www.apetitonline.cz/poradna/zahadny-pribeh-dortu-je-sarlota-malakov-jedno-same> (získáno 18. 2. 2024).
65. Podrobněji viz např. Yveta Dörflová, Tlumok sběratele. Zápisky Boženy Němcové, in *ACTA MUSEI NATIONALIS PRAGAE, Historia litterarum*, roč. 65, 2020, čís. 3–4, s. 90–110. Dostupné též na https://publikace.nm.cz/file/ac341ff6b2a-23b26875e80dfe05622f1/24701/15_Maticni%20listy_Do%C8rflova%CC%81.pdf (získáno 24. 5. 2021)
66. Podrobněji např. in Huňáček, Václav, Několik poznámek o prvním příspěvku Antonína Jaroslava Puchmajera k poznání ruského jazyka v Čechách. Psáno ke 190. výročí Puchmajerova narození 7. 1. 1769, s. 105–128, 1959.
67. Tamtéž.
68. Zevrubně jsou popsány a dokumentovány počátky vysokoškolské rusistiky např. in: E. Tichá, *Počátky vyučování ruštině na Univerzitě Karlově*, 1981.
69. Viz Л. С. Кишкин, *Чешско-русские литературные*

- и культурно-исторические контакты. Разыскания, исследования, сообщения, 1983.
72. Podrobně k tomu např. G. A. Lilič, Rol' ruskogo jazyka v razvitiji slovarnogo sostava češskogo literaturnogo jazyka (konec XVIII–načalo XIX veka), 1982.
 75. Zde citována obě díla dle poznámek V. Huňáčka – v rukopisu (archiv autora).
 76. Zejména v jeho spisu Uwagi nad językiem czeskim, polskim i terażniejszym rosyjskim, in: Pamiętnik Warszawski styczeń 1815; Přeloženo do ruštiny pod názvem Замечания о языках богемском, польском и нынешнем российском.
 77. Plný název Elements de la langue russe, ou Méthode courte et facile pour apprendre cette langue conformément à l'usage. Saint Pétersbourg, de l'Imprimerie de l'Académie Impériale des Sciences.
 78. Plný název J.-B. Maudru, Éléments raisonnés de la langue russe ou principes généraux de la grammaire appliqués à la langue russe Par Jean-Baptiste Maudru, ancien professeur à l'Ecole normale du département de la Seine, et membre de plusieurs sociétés savantes.
 80. Podrobněji viz např. Л. Г. Баласанян, Л. В. Московин, Преподавание русского языка в армянских школах школах. Исторический аспект, in Полилингвильность и транскультурные практики, vol. 15, No. 3, RUDN University, Москва 2018, s. 345–353.
 81. O tom např. В. А. Хачатурян, Из истории армянской печати в России, in <http://lgraber.asj-oa.am/1086/1/99.pdf> (získáno 12. 3. 2021).
 82. Российско-армянский букварь для обучения армянского юношества чтению, переложенный с русского на армянский диалект смотрителем Армяно-католического иезуитского училища Клементом Шахвердовым, Астрахань 1814.
 83. Самоучитель содержащий в себе грамматику, разговоры, нравоучения и лексикон на российском и грузинском языках, сочиненные служащим в государственной коллегии иностранных дел надворным советником и кавалером Годерзием Фираловым. СПб. 1820.
 84. Např. <http://orthodoxy.cafe/index.php?topic=605380.440> (zís-

káno 13. 3. 2021).

85. Např. <https://sudak-museum.ru/ru/stati/chlen-armjano-katolicheskoi-kongregatsii-mhitaristov-na-ostrove-sv-lazarja-v-venetsii-minas-bzhshkjants-minas-meditsi.html> (získáno 13. 3. 2021) nebo http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Kavkaz/XIX/1800-1820/Medici_M/frameset.htm (získáno 13. 3. 2021) a další četné dostupné zdroje.
86. Новая теоретическая и практическая грамматика русского языка для армян. Поздěji napsal též Учебник грамоты для армянской школы (vydáno posmrtně 1862).
87. Plný název Neue theoretisch-praktische Russische Sprachlehre für Deutsche. Mit vielen Beispielen, als Aufgaben zum Uebersetzen aus dem Deutschen in das Russische, und aus dem Russischen in das Deutsche, nach den Hauptlehren der Grammatik, nebst einem Abrisse der Geschichte Rußlands bis auf die neuesten Zeiten, St. Petersburg – Riga 1815. Digitálně např. na https://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10589038_00005.html?leftTab=toc.
88. Краткий русско-армянский словарь, 1821.
89. Русско-армянская краткая и практическая грамматика, 1814.
90. Příklady četných česko-ruských vztahů je možno načerpat např. in V. Huňáček, Srovnávací minimum vztahů SSSR – ČSSR pro průvodce, 1977, nebo V. Huňáček, Metodika tematické činnosti průvodce, 1983 (druhé vydání 1987).
91. Podrobnosti o české kolonizaci na Rusi viz např. file:///C:/Users/UIVATE~1/AppData/Local/Temp/BPPR_2016_2_11210_0_473437_0_191418-2.pdf, s. 179–198. (získáno 30. 4. 2021).
93. Podrobněji např. Sylvie Ostrovská, Po stopách Puškinových přátel, 1989, nebo Sylvie Ostrovská, Slavné ženy v Teplicích. Křížovky moci a krásy, 1994.
94. Citováno dle: Milena Lenderová, Tomáš Jiránek, Marie Macková, Z dějin české každodennosti. Život v 19. století, 2020, s. 115.
97. Viz např. Příspěvky k dějinám česko-ruských kulturních vztahů I., II., 1965.
98. Naďa Valášková, Češi na území bývalého Ruského impéria a historické vědomí, in: http://www.zahranicnicesi.com/docs/prispevek_valaskova.pdf (získáno 20. 3. 2021).

99. Podrobněji o Penčulově odkazu viz литист. рф/личности-в-истории-города/известные-личности-новороссийска/пенчул-михаил-федорович/ (získáno 4. 4. 2021).
100. <https://myskhako.ru/> (získáno 12. 2. 2024).
103. Josef Moravec, Václav František Červený, muzikant – podnikatel – vynálezce, 1996.
104. František Cinger, Jaromír Franík, V & W. Jiří Voskovec & Jan Werich, 2021, s. 10–24.
105. O významné úloze a osudech české menšiny viz např. A. Муратов, Д. Муратова, Судьбы чехов в России, XX век. Путь от Киева до Влативостока, 2012.
106. V. Sidorin, Ruské armádní velitelství a Zborov, nákladem spolku ruských válečných invalidů v Č. S. R., 1937.
107. Karel Pichlík, Bohumír Klípa, Jitka Zabloudilová, Českoslovenští legionáři (1914–1920), 1996.
108. Podrobněji viz např. <http://www.valecnehroby.army.cz/valecnehroby-v-zahranici> (získáno 8. 5. 2021).
109. Viz např. Sborník vzpomínek na ruskou armádu, Redigoval pluk. J. Vavroch, nákladem spolku ruských válečných invalidů v Č. S. R., 1934.
111. Kaleta Petr, Ruský sport v Československu od počátku první republiky do padesátých let 20. století, 2021.
113. Ruská pomocná akce a úloha ruské emigrace v Československu je popsána v řadě monografií. Jmenujme alespoň:
 Československá pomoc ruské a ukrajinské emigraci, 1924;
 Анастасия Копршилова, Найти приют, оставить след. К столетию Чехословацкой республики, 2018;
 Zkušenost exilu, Osudy exulantů z území bývalého Ruského impéria v meziválečném Československu, kolektiv autorů, 2017;
 Русская акция в Чехословакии, история, значение, наследие, К 90-летию начала Русской акции помощи, Составители Лукаш Бабка и Игорь Золотерев, 2012;
 Дом в изгнании, Очерки о русской эмиграции в Чехословакии 1918–1945, kolektiv autorů pod redakcí Mariny Dobušeové a Viktorie Krymovové, 2008;
 Ivo Pospíšil, Znovu k naší pomoci ruské meziválečné emigraci, in: [http://www.phil.muni.cz/journal/proudy/revue/eseje_fejeto-](http://www.phil.muni.cz/journal/proudy/revue/eseje_fejeto)

- ny/2015/1/pospasil_polemika_k_ruske_emigraci.php (získáno 16. 3. 2021);
- Kronika kulturního, vědeckého a společenského života ruské emigrace v Československé republice. Díl I. (1919–1929), 2000;
- Kronika kulturního, vědeckého a společenského života ruské emigrace v Československé republice. Díl II. (1930–1939); 2001;
- Duchovní proudy ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice. 1919–1939. (Méně známé aspekty), 1999;
- Z. Sládek, L. Běloševská a kol. autorů, Dokumenty k dějinám ruské a ukrajinské emigrace v Československé republice (1919–1939), 1998;
- L. Běloševská a kol., Vzpomínky. Deníky. Vyprávění. (Ruská emigrace v Československu), Воспоминания. Дневники. Беседы. Русская эмиграция в Чехословакии. Svazek 1, 2011;
- Пехтерев, Алексей Сергеевич, Клапка, Иржи, Русская литературная эмиграция в Чехословакии (1918–1938). В помощь учителю – русисту, 1993;
- Hlaváček, Petr; Fesenko, Mychajlo, Rusové v Praze. Ruští intelektuálové v meziválečném Československu, 2017.
- Dana Hašková, Meziválečná ruská emigrace a SLÚ, 2019.
- Дана Гашкова, Анастасия Копршилова, Любовь Белошевская, Юлия Янчаркова, Сергей Гаген: Представители эмиграции с территории бывшей Российской Империи в Чехословакии (1918–1945). Биографический словарь. 2021;
- Dana Hašková, Anastazie Kopřivová, Ljubov Běloševská †, Julie Jančárková, Sergej Gagen, Osobnosti emigrace z území Ruské říše v meziválečném Československu. Biografický slovník. 2023;
- Fenomén emigrace z Ruské říše: její historie a paralely k současnosti, záznam představení a křtu knihy Osobnosti emigrace z území Ruské říše v meziválečném Československu, které proběhlo formou besedy v Knihovně Václava Havla ve čtvrtek 26. října 2023 v 19:00, in: <https://www.youtube.com/watch?v=Kd-sVE7pEsU> (získáno 29. 11. 2023).
114. Podrobněji viz Olšany, nekropole ruské emigrace, 2013.
115. Karel Kramář, Ruská krize, 1921. Ruský překlad autorsky upravený a doplněný vyšel r. 1925 v Praze a 1926 v Paříži.

118. Podrobněji např. J. Lomíček, J. Mervart, Evenings in Interhelpo. Two Views of Czechoslovak Writers on the Soviet Union. *Prager wirtschafts und sozialhistorische Mitteilungen. Prague Economic and Social History Papers*, roč. 13, 2011, s. 11–29.
120. O tom podrobněji viz např. Jaroslav Vaculík, Vznik Československa a reemigrace zahraničních Čechů, in: *Češi v cizině 4*, 1983, s. 115–116.
121. Tim Tzouliadis, *Opuštění. Z velké krize do gulagu: naděje a zrada ve Stalinově Rusku*, 2010.
122. Jan Dvořák, Jaroslav Formánek, Adam Hradílek, *Čechoslováci v Gulagu. Životní osudy krajanů postižených politickými represemi v Sovětském svazu (díly I., II. a III.)*, Česká televize a Ústav pro studium totalitních režimů, 2017. Též <https://gulag.cz/cs/novinka/cesi-a-velky-teror> (získáno 29. 10. 2021). Řadu podkladů též možno nalézt in: Kaleta Petr, Vaculík Jaroslav, *Češi a Poláci na Ukrajině ve 20. století. Czesi i Polacy na Ukrainie w XX wieku*, 2018.
123. Viz Milan Syruček, *Záhadné taje Sibíře. České a slovenské stopy v tajze a tundře*, 1921, s. 153–157.
124. Emil Voráček a kol., *V zájmu velmoci. Československo a Sovětský svaz 1918–1948*, 2019, s. 186.
125. Jiří Suchánek, *Východní anabáze s tragickým koncem*, in *Válka REVUE*, 7-8/2024, Extra Publishing, s. r. o., 2024, s. 42-46.
126. Veronika Jelínková, *Generální ředitel Škodových závodů v Plzni Vilém Hromádka*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy 2018.
127. *Rusko-český zemědělský slovník*, sestavili Ing. Nikolaj Pume a Ing. Boris Paňkov za spolupráce Ing. Dr. Jaroslava Spirhanzla, 1951.
128. *Rusko-český technický slovník*, sestavili Otakar Pekárek, Ing. Karel Cacek, Mojmír Krátký, Dr. Václav Kvičera, 1953.
129. *Velký rusko-český slovník*, zpracoval kolektiv spolupracovníků slovníkové komise Slovanského ústavu v Praze a Lexikografického oddělení Ústavu jazyků a literatur za vedení prof. Dr. Leontije V. Kopeckého, prof. Dr. Bohumila Havránka a prof. Dr. Karla Horálka, díl I. až VI., 1952 až 1964.
130. Leontij Vasiljevič Kopecký, *Školní rusko-český slovník*, řada vydání ve Státním pedagogickém nakladatelství.
132. Podrobněji viz <https://www.nkp.cz/slovanska-knihovna> (získá-

- no 14. 3. 2021).
134. Viz např. stať Meziválečná ruská emigrace a SLÚ, Věda kolem nás. Prostory společné paměti č. 89 in <https://www.academia.cz/uploads/media/preview/0001/06/1c776c548ed63a2b-92ce6e03641e26b893a25d5f.pdf> (získáno 29. 3. 2021).
 136. Linhart Keclík, Obsahy z děl ruských klasiků XIX. století, Část I. Od Fonvizina do Gogola, S životopisy autorů, 1931, a Část II. Choroby Rusi a hledání cest k lepší budoucnosti, S životopisy autorů, 1932.
 138. Václav Cháb navštívil Sovětský svaz v roce 1935 jako člen první oficiální delegace československých novinářů. Vydal o tom jednu z prvních knih o „novém Rusku“ Cesta Sovětským svazem, Knihovna svazu národního obrození, svazek 111, 1935.
 139. Podrobněji např. in: Jaroslav David, Jana Davidová Glogarová, Cestopisy a reportáže ze Sovětského svazu mezi dvěma světovými válkami (1918–1939), KUDĚJ 2016/1–2, dostupné na <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/30884/1/David.pdf>, s. 58–85 (získáno 18. 3. 2021).
 140. Ottův slovník naučný nové doby, Dodatky k velkému slovníku naučnému, díl 4., svazek 2., 1937, (fotoreprint nakl. Ladislav Horáček – Paseka/Argo, 2001).
 141. Např. in M. Grossmann, Jazykový portrét Zakarpatska, Policista, č. 4/2016.
 142. Viz např. A. Odarčenko, Kretenism a struma endemická, 1933.
 143. Podrobněji viz např. Podkarpatská Rus : Sborník hospodářského, kulturního a politického poznání Podkarpatské Rusi, Redigoval Dr. Jaroslav Zatloukal, vydal Klub přátel Podkarpatské Rusi, Bratislava 1936;
 nebo Альманахъ возрожденцевъ, Редактор Алексѣй А. Фариничъ, Издательство О-ва карпаторусскихъ студентовъ „Возрожденія“ въ Прагѣ 1933.
 ... a další četná běžně dostupná literatura.
 145. Podrobně o těchto okolnostech pojednává např. monografie Emil Voráček a kol., V zájmu velmoci. Československo a Sovětský svaz 1918–1948, 2019, s. 462–474.
 146. Podrobněji viz <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1049298-cesi-ve-wehrmachtu> (získáno 3. 3. 2021).
 146. Podrobněji viz <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1049298-ce>

- si-ve-wehrmachtu (získáno 3. 3. 2021).
148. Např. Bohuslav Havránek, Dobrá cvičebnice ruštiny, in: Slovo a slovesnost, díl 7 (1941), č. 2, s. 107–108, dostupné též na <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=395> (získáno 6. 3. 2021)
 149. Русская реальная гимназия в Праге 1921–1941, Издание русского родительского комитета, 1941.
 150. František Cinger, Filip Šír: Voskovec a Werich reagovali na útok na Heydricha hned, in: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/filip-sir-voskovec-a-werich-reagovali-na-utok-na-heydricha-hned-40385639> (získáno 1. 2. 2022)
 151. Viz Almanach k 90. výročí založení 1920–2010 Jazykové školy s právem SJZ hlavního města Prahy, dříve Státní jazykové školy v Praze, 2015, s. 9.
 155. A. V. Kamněv, Metodika vyučování ruskému jazyku na československých školách, 1948.
 157. Další informace např. zde: <https://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/vysoka-skola-ruskeho-jazyka-a-literatury-v-praze> (získáno 14. 3. 2021).
 158. Např. Miluša Bubeníková, K významu akademického časopisu Československá rusistika v dějinách české rusistiky, Slavica Literaria, č. 19/2016/2, 2016, s. 183–188.
 159. M. Borák a kol., Perzekuce občanů z dnešní České republiky v SSSR, 2003, s. 119. Podobně též M. Polišínská, Čechoslováci v Gulagu a československá diplomacie 1945–1953, 2006 nebo Emil Voráček a kol., V zájmu velmoci. Československo a Sovětský svaz 1918–1948, 2019, zejména s. 494–496; též např. Vladimír Bystrov, Únosy československých občanů do Sovětského svazu v letech 1945–1955, 2003, nebo Paměť a dějiny – čtvrtletník, 2023/03, ročník XVII, Souostroví Gulag, Ústav pro studium totalitních režimů, str. 1–120.
 161. Anastazie Kopřivová, „Ratibořský zázrak“, Záchrana ruských emigrantů z věznice NKVD, in Paměť a dějiny – čtvrtletník, 2023/03, ročník XVII, Souostroví Gulag, Ústav pro studium totalitních režimů, Praha, str. 67–79.
 162. Podrobně in M. Одарченко, Русская и советская литература в чешских переводах, Русký jazyk, roč. XXXII (XXXIV), květen 1982, s. 423–429 (Michail Odarčenko, Ruská a sovětská literatura v českých překladech).

164. Viz např. Jakub Mareš, Matěj Spurný, Katka Volná a kol., S minulostí zúčtujeme. Sebereflexe Filozofické fakulty UK v dokumentech sedmdesátých a devadesátých let 20. století, 2014, s. 284–285.
165. Tamtéž, s. 503–504.
166. O tom podrobněji např. Tomáš Glanc, Normalizace rusistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Slavisches Seminar, Universität Zürich, DOI:10.14712/23366680.2020.3.8, dostupné též na https://www.researchgate.net/publication/349213074_Normalizace_rusistiky_na_Filozoficke_fakulte_Univerzity_Karlovy.
167. N. Buravcevoová, Základní rusko-český slovník (Pomůcka pro studium ruštiny), 1982.
168. Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy – I. Hláskosloví, za vedení akad. Bohuslava Havránka zpracoval kolektiv, 1961; Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy – II. Skladba, autoři Jaroslav Bauer, Roman Mrázek, Stanislav Žaža, 1960.
169. Jaroslav Bauer, Oldřich Leška, Roman Mrázek, Josef Veselý, Školní mluvnice ruského jazyka. Pomocná kniha pro žáky škol 2. cyklu, 1968.
170. Irena Camutaliová, Přemysl Adamec, Miloslava Hlaváčová, Milan Hrdlička, Русский язык. Učebnice pro 1. Ročník středních všeobecně vzdělávacích a středních odborných škol, 1964;
Miloslav Jehlička, Josef Třesohlavý, Josef Veselý, Josef Vlček, Marie Zámečnicková, Русский язык. Učebnice pro 2. ročník středních všeobecně vzdělávacích a středních odborných škol, 1969;
René Teller, Nina Milecová, Přemysl Adamec, Alois Navrátil, Květuše Lepilová, Anton Eliáš, Ruský jazyk pro 2. ročník gymnázií, 1985;
Josef Vlček, Larisa Košťálová, Mária Ondrášová, Bohumil Neumann, Dana Martínková, Ruský jazyk pro 3. ročník gymnázií, 1986.
171. L. V. Kopeckij, M. Balcar, J. Bezděk, B. Česal, M. Dlouhý, H. Hájková, J. Kout, M. Kubík, Z. Oliverius, M. Vencovská, Ruština v soustavě pozorování a cvičení. Příručka pro studující na pedagogických institutech, 1964.
172. Radomír Choděra, Hana Rollová, Jiří Ruff, Zora Tučná, Jaromíra Zimová, Ludmila Hemmerová, Nelly Pavlásková, Zora Duffková, Ruská konverzace, 1966.
173. Elena Kováčiková, Marta Jochová, Jarmila Gleichová, Drahomíra

- Procházková, Ruský jazyk pro 5. ročník základní školy, 1980.
174. Dle osobních výpovědí jmenovaných učitelek ruského jazyka na ZŠ a gymnáziu zaznamenaných autorem.
175. Sborník ruských veršů, vybrali a uspořádali Jiří Samlík, Zoja Borisova, Helena Lišková, Mojmir Vavrečka, vydal Krajský pedagogický ústav v Olomouci – pracoviště Ostrava 1, kabinet ruského jazyka, Městský výbor Svazu československo-sovětského přátelství v Ostravě a Městské pedagogické středisko v Ostravě, 1972.
177. Např. Eva Fojtíková, Bohumil Neumann, Valentin A. Lazarev, Vsevolod Sato, Jaroslav Vávra Краткий обзор русской и советской литературы, Určeno pro kursy a tábory ruského jazyka Svazu československo-sovětského přátelství, 1978.
178. Podrobněji např. <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/scsp.php> (získáno 15. 3. 2021).
180. Období od roku 1918 do roku 1989 je podrobně zpracováno např. ve studii Jiří Korostenski, K postavení ruštiny v českých zemích a na Slovensku do roku 1989, OPERA SLAVICA XXVI / 2016 / 2, 2016, s. 39–48, viz též <https://docplayer.cz/108288124-K-postaveni-rustiny-v-ceskych-zemich-a-na-slovensku-do-roku-1989.html> (získáno 15. 3. 2021).
181. Vyhláška č. 81/1971 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Dohodě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o zřízení a činnosti Domu sovětské vědy a kultury v Praze – viz <https://www.zakony-prolidi.cz/cs/1971-81> (získáno 19. 3. 2021).
182. Пехтерев, А., Клапка, Й., Белые пятна в русской литературе I., II., Oddělení ruského jazyka a literatury, Centrum pro další vzdělávání učitelů CDVU MU 1992, pod č. j. 971/PU.
185. Mnoho těchto osobností je např. zaregistrováno v biografickém slovníku Кто есть кто в современной русистике, (Moskva – Helsinky 1994). Řada jmen je uvedena též např. in: Radoslav Večerka, Slovník českých jazykovědců v oboru bohemistiky a slavistiky, 2013.
186. Podrobněji viz např. Stanislav Cita. Pražské konference (1975–1985) o historii československo-sovětských literárních vztahů, in: sborník Československo-sovětské vztahy XIV–XVII, 1988, s. 187–193.
187. K ohlasu těchto návštěv např. Pravoslav Kneidl, Setkání s Prahou. Vztahy mezi městem a zahraničními umělci a vědci od Francesca

- Petrarcy po Allena Ginsberga, 2005.
188. Советская культурная дипломатия в условиях Холодной войны. 1945–1989: коллективная монография.: Политическая энциклопедия, 2018, s. 369–370.
 189. <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%BA> (získáno 25. 3. 2021).
 190. <http://www.demoscope.ru/weekly/2006/0251/tema05.php> (získáno 6. 4. 2021).
 191. Podle sčítaní obyvatel v Ruské federaci v r. 2010, Всероссийская перепись населения 2010 года. Т. 4. Национальный состав и владение языками, гражданство. 5. Владение языками населением Российской Федерации. Федеральная служба государственной статистики (2001–2015).
 192. Citováno dle Голодец, Русский язык знают около 260 миллионов человек в мире, Рия Новости 2. 3. 2020 in <https://ria.ru/20141028/1030544663.html> (získáno 21. 3. 2021).
 193. Viz https://w3techs.com/blog/entry/russian_is_now_the_second_most_used_language_on_the_web (získáno 21. 3. 2021).
 194. Podrobněji např. in Арефьев А. Л. Русский язык на рубеже XX–XXI веков., Центр социального прогнозирования и маркетинга, 2012.
 195. Viz Арефьев А. Л., Сжимающееся русскоязычие. Демографические изменения – не на пользу русскому языку, Демоскоп Weekly, № 571–572, 14. 10. 2013, in: <http://www.demoscope.ru/weekly/2013/0571/tema02.php> (získáno 21. 3. 2021).
 196. <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost> (získáno 13. 1. 2022).
 197. Viz např. Československý ústav zahraniční, О чем пишет крајанскý tisk, č. 5, 2003, s. 1–4.
 198. Např. Doklady i soobščeniја čechoslovackoj delegacii, V. meždunarodnyj kongress prepodavatelej russkogo jazyka i literatury. 1982. Nebo Tezisy dokladov i soobščeniј, V. meždunarodnyj kongress prepodavatelej russkogo jazyka i literatury. 1982. Dále byla vydána obsáhlá Библиография чехословацкой русистики 1971–1980. Bibliografie československé rusistiky, 1982. Podrobná informace o kongresu též Vladimír Hrabě, V. meziná-

rodní kongres MAPRJAL, Slovo a slovesnost, ročník 44 (1983), číslo 2, s. 173–175. Faktografii čerpal autor právě z této publikace.

199. Blíže se můžeme seznámit s činností MAPRJAL na oficiálních stránkách <https://ru.mapryal.org/>
200. Miloslav Čech, Petr Fošenbauer a Jaroslav Petroš, Tranzitní plynovod 1970–2010, 2010. Řada osobních vzpomínek účastníků projektu pak in: Linda Bucharová, Výstavba tranzitního plynovodu v Československu očima pamětníků, Diplomová práce, FF UK, 2015, in: file:///C:/Users/UIVATE~1/AppData/Local/Temp/DPTX_2013_2_11240_0_428892_0_152488.pdf (získáno 25. 3. 2021).
201. Čerpáno z autentických vzpomínek pamětníků, účastníků těchto staveb, které zaznamenal autor těchto řádků.
203. Martin C. Putna, Stop slavistické totalitě, in: Volné sdružení českých rusistů VIII, 1992, s. 85–86 (signováno Mnichov 19. 2. 1992).
204. <http://rsvk.cz/>
205. Podrobněji viz např. Libuše Urieová, K postavení ruštiny v České republice letech 1990–2014, in: Opera Slavica XXVI / 2016 / 4, s. 47–56. Dostupné na https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/136020/2_OperaSlavica_26-2016-4_7.pdf?sequence=1 (získáno 8. 4. 2021).
206. Viz <https://echo24.cz/a/S3wBF/govoris-po-ruski-zajem-o-studium-rustiny-se-za-poslednich-deset-let-petkrat-zvysil> (získáno 8. 4. 2021).
207. Viz <https://www.fraus.cz/cs/o-nas/napsali-o-nas/rustina-je-v-cesku-na-vzestupu-pocet-zaku-kteri-se-ji-uci-na-zakladnich-skolach-se-zdvojnasil-19005> (získáno 8. 4. 2021).
208. První díl učebnice Stanislav Jelínek, Ljubov Fjodorovna Alexejeva, Radka Hříbková, Hana Žofková, Raduga po-novomu 1, 2007.
209. Rusko-český, česko-ruský velký knižní slovník, kolektiv autorů, několik reedic.
210. Marie Sádliková a kol., Velký česko-ruský slovník, 2005. Elektronická verze 2002.
211. Ruská korespondence a jednání, Marie Horvátová, Marcela Hutarová, 2001;

- H. Žofková, R. Hříbková, A. Pechtěrev, M. Horvátová, J. Janešová, L. Prokopová, Česko-ruská konverzace, 2003;
- Marie Horvátová, Ruská konverzace, 2004;
- Marie Horvátová, Rusko-česká a česko-ruská ekonomická lexika, 2008;
- Marie Horvátová, Textová cvičebnice ruštiny pro ekonomy I, II, III, 2010;
- Marie Horvátová, Slovník vybraných česko-ruských a rusko-českých ekonomických termínů, 2013;
- Marie Horvátová, Korespondence a jednání v ruštině, 2014;
- Marie Horvátová, Jelena Celunova, Obchodní jednání a reálie v ruštině, 2015;
- Marie Horvátová, Ekonomické texty v ruštině pro studenty VŠE, 2016.
212. Podrobněji Jiří Klapka, Klaudia Eibenová, Jaroslav Vávra, ARS POETICA, Puškinův památník 1966–2016, 2016.
213. Podrobněji práce Slovanského ústavu AV ČR viz Použitá literatura – pozn. 113.
214. Radomír Vlček, Proč hledíme s despektem na ruské a sovětské dějiny? Bílá místa ve studiu ruských a sovětských dějin v českém dějepisectví po roce 1990, in: https://konference.osu.cz/sjezd2011ostrava/dok/sekce_b/vlcek_radomir.pdf (získáno 26. 5. 2021).
215. Marie Csiriková, Česko-ruský slovník aktuálních pojmů z oblasti ekonomické, finanční, politické a právní, 1997.
216. Miroslav Grossmann, Jazyk esemesek a chatování ruskojazyčných, Kriminologický sborník 5/2014;
- M. Grossmann, Tlumočení odposlechů, Kriminologický sborník 1/2011.
217. Libor Dvořák, Эй, чувак! Ruský slang aneb Český hambáč jazyka ruského, 1995.
218. Zpěvník ruských písní – Песенник, sestavili Jiří Klapka a Klaudia Eibenová, 2014.
- Michail Odarčenko, Písně – diplomaté bez pasu, Новая русистика. 2019, год. 12, ч. 1, s. 89–91 (print); 2336–4564 (online).
219. Jedním z mála obsažnějších souborů svědectví, jak Rusko obje-

vovalo sobě i současníkům třiatdvacet Východočechů od počátků národního obrození do sedmdesátých let 20. století, je např. sborník Příběhy z cest na východ, 1982.

220. Nikolaj Levašov, Zamlčená historie Ruska, 2003, s. 37–38 a 41.
222. Varlam Šalamov, Kolymské povídky, 2011.
223. Marija Stěpanovová, Památce paměti: romance, 2021.
224. <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/obdiv-k-sovet-skem-svazu-zmizel-zajem-o-ruskou-literaturu-v-c/r~ed46a-654060d11e9a0680cc47ab5f122/> (získáno 30. 4. 2021).
225. Viz např. Karel Sládek, Ruská diaspora v České republice, Sociální, politická a regionální variabilita ruských migrantů, 2010.
Россияне в Чехии. Вчера и сегодня, 2012.
226. <https://www.youtube.com/watch?v=IRvGZffXhfk> (získáno 14. 11. 2021)
228. Viz např. unikátní čtyřdílná monografie Josef Jirásek, Rusko a my. Dějiny vztahů československo-ruských od nejstarších dob až do roku 1914 I.–IV., 1945. (první vydání začalo vycházet r. 1929).
229. Např. sborníky odborných textů k rusko-českým vztahům, referátů a sdělení konferencí – Русские и Моравия – Rusové a Morava pořádané na brněnské Masarykově univerzitě. Rusové a Morava II., 2011;
Rusové a Morava - Русские и Моравия III., Brno. Ruské kulturně osvětové sdružení na Moravě, 2013.
230. Např.:
Výběrová bibliografie z historie česko-ruských a československo-sovětských literárních vztahů, 1986;
Miroslav Zahrádka a kol., Slovník rusko-českých literárních vztahů, 2008 (čítá více než 300 hesel obsahujících české překlady časopisecké i knižní, překladatele, divadelní inscenace, televizní a filmové adaptace, rozhlasové pořady, recenze, stati, monografie, výstavy věnované příslušnému spisovateli atd.);
z pových ruských prací např. Дмитриев Николай Иванович, Чехи на Среднем Урале, 2019;
rusko-českým vzájemným exportem a importem surovin, polotovarů a ostatního zboží z hlediska všeobecného historicko-hospodářského se zabývá unikátní monografie Anton Vasil'jevič Florovskij, Česko-ruské obchodní styky v minulosti (X.–XVIII. století),

- 1954;
meziválečnému období je věnována skvělá diplomová práce Jan Lomíček, Vnější faktory utváření obrazu Sovětského svazu v meziválečném Československu (Odras sovětské propagandy v československých reportážích a cestopisech o SSSR ve 20. a 30. letech 20. století), 2008, kde je uvedena i řada další odborné literatury k tématu.
232. <http://slovník.slu.cas.cz/slovník/main/index.html> (získáno 12. 5. 2021).
233. Viz např. <http://www.demoscope.ru/weekly/2004/0155/tema02.php> (získáno 30. 3. 2021).
234. <https://www.biggmagg.cz/articles/6806/michael-kocab-o-od-sunu-sovetskych-vojsk-zapomenutych-jadernych-hlavicich-a-pokusech-kgb> (získáno 2. 3. 1921).
235. Milan Knížák: Sochu Špinarové bych vyhodil. Rušit Čajkovského v Národním divadle je demence, <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/knizak-sochu-spinarove-bych-vyhodil-rusit-cajkovskeho-v-naro/r~e6b3ac42c5fe11ecb13cac1f6b220ee8/> (získáno 1. 5. 2022).